

1. Rozwój człowieka

NA TEJ LEKCJI DOWIECIE SIĘ

- o kolejnych etapach życia człowieka i jego rozwoju fizycznym, psychicznym oraz społecznym,
- o urokach życia w każdym wieku i jego wartości.

Rozwój dziecka – od niemowlęcia do ucznia

Kiedy otwierasz album ze zdjęciami, nie możesz się powstrzymać od uśmiechu. Bawi cię nie zawsze najpiękniejsze niemowlę. „Czy to naprawdę ja?” – pytasz z niedowierzaniem.

Co łączy cię z tym pulchnym maluchem o dużych oczach? A jednak...

Pierwszy miesiąc po urodzeniu to stadium noworodkowe.

Ten krótki okres jest dla dziecka bardzo ważny. Po urodzeniu musi ono uporać się z inwazją światła, dźwięków, nabrać wprawy w oddychaniu i ssaniu. Skończył się dziewięćmiesięczny komfortowy czas przebywania w organizmie matki. Trzeba zacząć zgłaszać swoje potrzeby: płaczem domagać się posiłku, sygnalizować bóle brzuszka czy inne niedogodności. Jednym słowem, jest co robić. Noworodek nie próżnuje, rodzice tym bardziej. Ich rola nie kończy się na przewinięciu i nakarmieniu bobasa. Obcując z dzieckiem, obserwują bacznie jego odruchy, reakcje i apetyt, wsłuchują się w jego oddech. W tym okresie można odkryć nieprawidłowości w rozwoju dziecka. Przyglądając się leżącemu na brzuszku dziecku, można stwierdzić, czy jest sprawne i zdrowe. Powinno mieć rączki i nóżki silnie przykurczone do tułowia i mocno zaciśnięte piąstki. Jeżeli urodziło się we właściwym czasie, waży 2,8–4,0 (średnio 3,5) kg i mierzy około 48–54 (średnio 51) cm.

Już w pierwszej minucie po porodzie każde dziecko jest poddawane zdrowotnej ocenie według skali, którą zaproponowała lekarka pediatra Virginia Apgar*. Skala ta obejmuje pięć podstawowych czynności życiowych noworodka: akcję serca, oddech, napięcie mięśniowe, zabarwienie skóry i odruchy. Za każdy z wymienionych czynników dziecko może uzyskać 0–2 pkt. Jeżeli oceniono stan jego zdrowia na 7–10 pkt, jest ono w dobrej lub bardzo dobrej formie. Jeżeli ocena Apgar schodzi poniżej czterech punktów, wówczas sygnalizuje to stan zagrożenia życia dziecka.

Ważna jest pielęgnacja pępka noworodka – miejsca, które musi się zagoić. Często źródłem niepokoju bywa miękkość główki dziecka tam, gdzie nie zrosły się jeszcze kości czaszki. Są to tak zwane ciemiączka – dwa miejsca wielkości kilku centymetrów kwadratowych. Odgrywają

one bardzo ważną rolę w czasie porodu, ponieważ umożliwiają główce przybranie odpowiedniego kształtu, aby mogła przecisnąć się przez wąski kanał rodny. Ciemiączka zarastają tkanką kostną, najpierw tylne – do 6. miesiąca życia, później przednie – w wieku 12–18 miesięcy.

Noworodek jest wielkim śpiochem, przesypia dwadzieścia godzin na dobę. Jeżeli chodzi o jedzenie, dziecko w tym okresie nie jest zbyt wymagające – potrzebuje tylko mleka mamy.

Uznaje się, że jeden miesiąc to optymalny czas, który jest dziecku potrzebny do adaptacji do nowych warunków.

● Faza niemowlęca

Faza niemowlęca zaczyna się po 1. miesiącu życia i trwa do ukończenia 1. roku. Tempo rozwoju dziecka zależy wtedy w dużej mierze od stanów uczuciowych i zachowania się osób w jego otoczeniu. Trzeba mu zapewnić nie tylko odpowiednią ilość kalorii i witamin, ale również przytulanie, czułe spojrzenia i wszelkie przejawy bliskości. Dla małego dziecka miłość jest równie ważna jak powietrze i pokarm.

Faza niemowlęca to okres wielkich postępów i wyczynów młodego człowieka, na przykład położony na brzuszku dumnie podnosi głowę. Cudowna poza do ujęć fotograficznych – będzie co podziwiać po latach.

Niemowlę żywo interesuje się ludźmi, którzy je kochają. Potrafi już odróżnić twarze bliskich: ojca, matki, opiekunów od twarzy osób obcych. Dlatego nie zawsze uśmiecha się do wszystkich.

Reaguje też na dźwięki i zwraca ku nim głowę. Trzymiesięczne dziecko potrafi chwytać, ale odległość ręki od przedmiotu oceni dopiero w 6. miesiącu życia. Od 4. miesiąca dziecko zaczyna wydawać dźwięki przypominające gruchanie (naukowo: głuźnienie), a potem gaworzy. Jest to doskonałe ćwiczenie narządów mowy. Popisy te są źródłem zadowolenia i radości dziecka. Aby niemowlę miało ochotę ćwiczyć mowę, musi być radosne, a do tego niezbędny jest kontakt z dorosłymi. Niemowlęta zaniedbane przez rodziców i przebywające w domach dziecka bardzo mało gaworzą. Maluszek 6- i 7-miesięczny potrafi już naśladować usłyszane dźwięki. Reaguje coraz bardziej świadomie, na przykład potrafi odtwarzać mimikę dorosłych.

Trzeci kwartał to okres szybkiego rozwoju mięśni: niemowlę początkowo pełza, potem raczkuje i siada. W tym okresie zwykle dziecko ząbkuje. U niektórych pierwsze ząbki pojawiają się już w 5. miesiącu życia.

W czwartym kwartale zacieśnia się więź emocjonalno-uczuciowa z najbliższymi. Ujawniają się zaczątki woli, na przykład pragnienie zdobycia jakiegoś przedmiotu. Koordynacja ruchowo-wzrokowa pozwala na coraz lepsze posługiwanie się zabawkami. Dziecko zaczyna przyjmować postawę stojącą i pod koniec 1. roku życia stawia pierwsze kroki. Któż nie ma zdjęć z tego okresu? Dyktafon, kamera filmowa lub smartfon utrwalają pierwsze słowa. Będą to oczywiście: dada, baba, mama, tata.

